

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ІМЕНІ ІВАНА БОБЕРСЬКОГО

Кафедра економіки та менеджменту

Павленчик А. О.

ЛЕКЦІЯ № 4

Особливості функціонування міжнародних товарних ринків
та управління інвестиційною діяльністю

з навчальної дисципліни

„МЕНЕДЖМЕНТ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ”
для студентів спеціальності 073 „Менеджмент”
рівень вищої освіти – бакалавр

Лекція 4.

Особливості функціонування міжнародних товарних ринків
та управління інвестиційною діяльністю

1. **Організація діяльності міжнародних товарних бірж.**
2. **Міжнародні товарні аукціони, ярмарки та виставки.**
3. **Механізми залучення кредитних ресурсів для реалізації міжнародних бізнес-проектів.**
4. **Історія виникнення та класифікація вільних економічних зон**
5. **Проблеми та перспективи розвитку вільних економічних зон.**

1. **Організація діяльності міжнародних товарних бірж**

Міжнародна біржа — це особливий вид постійно діючого оптового ринку, який охоплює кілька країн і на якому здійснюються угоди купівлі-продажу на певні біржові товари. Міжнародні біржі обслуговують конкретні товарні й фондові ринки. В їх роботі можуть брати участь представники ділових кіл різних країн. Ці біржі можуть вільно розпоряджатися прибутком, отриманим від біржових операцій, укладати

спекулятивні (арбітражні) угоди, які дають можливість отримувати прибуток на різниці в котирувальних цінах на біржах різних країн.

Основні ознаки міжнародних бірж:

- ціни світового ринку;
- товари - активні суб'єкти міжнародної торгівлі;
- вільний валютний і податковий режим торгівлі (як правило).

Країни, в яких функціонують міжнародні біржі, беруть на себе зобов'язання чітко дотримуватися відповідного валютного, торговельного і податкового режимів, які забезпечують їхню діяльність. Міжнародні біржі поділяються на товарні, фондові й валютні.

Міжнародні товарні біржі функціонують у трьох країнах з розвинутою ринковою економікою і надійною кредитно-фінансовою системою. В *Англії* — Лондонська біржа ФОКС і Лондонська біржа товарів; у *США* — біржі, які діють в Нью-Йорку і Чикаго; в *Японії* — біржі, що здійснюють угоди з товарами, які обертаються на світовому ринку. В 90-х роках на обсяг діяльності цих бірж припадало 98 % всього біржового обороту.

До міжнародних товарних бірж належать деякі біржі, що обслуговують регіональні ринки. На них укладаються угоди по окремих видах товарів. Такі біржі функціонують в США, Франції та Китаї (Гонконгу).

Функції біржі

Біржа, основою діяльності якої є біржова торгівля, виконує такі функції.

1. Організація проведення торгів. Насамперед — це добре обладнане «ринкове місце» (біржова зала), де могла б розміститися достатня кількість продавців і покупців, що беруть участь у біржових торгах. Багато сучасних бірж широко застосовують електронні торги з використанням комп'ютерних систем. Це не потребує фізичної присутності покупців і продавців в одному місці, а дає змогу здійснювати торгівлю через електронні комп'ютерні мережі. Така організація торгівлі потребує належного матеріально-технічного забезпечення (обладнання комп'ютерами біржової зали, робочих місць учасників торгів), розробки й чіткого дотримання правил торгівлі всіма його учасниками.

Організацію біржових торгів має забезпечувати штат висококваліфікованих працівників біржі.

2. Розробка біржових контрактів — це стандартизація вимог до якісної характеристики біржових товарів і до розмірів партій товарів, розробка єдиних вимог до розрахунків за біржовими угодами тощо.

Біржа встановлює жорсткі вимоги щодо товарів, які допускаються до біржових торгів. На підставі цих вимог розроблено біржові стандарти, які мають бути враховані продавцями і покупцями на біржах.

Типові біржові контракти дають змогу прискорити оформлення укладених угод.

3. Розв'язання спірних питань. Під час біржових торгів між учасниками біржової торгівлі можуть виникати спірні ситуації (помилки, нечітка робота технічного персоналу, відмова від виконання контрактів, письмового укладання угод, порушення правил торгів тощо). Ці питання вирішуються

безпосередньо на біржі відповідним нейтральним органом — третейським або арбітражним судом біржі.

4. Котирування й регулювання біржових цін. За умови концентрації великого попиту та пропозиції на біржі, укладання великої кількості угод, відсутності державного регулювання зменшується вірогідність впливу неринкових факторів на ціну, що максимально наближає її до реального попиту й пропозиції.

Біржову ціну встановлюють в процесі її котирування, це розглядають як найважливішу регулювальну функцію біржі. *Котирування цін* — це визначення діючих на біржах цін на товари, курси цінних паперів і валют. Такі ціни встановлюються спеціальною (котирувальною) комісією станом на початок і закінчення торгів.

З метою розробки стратегії поведінки продавців і покупців на наступних біржових торгах біржі публікують ціни на товари в біржових бюлетенях. Ціни є орієнтиром для потенційних виробників товарів, власників цінних паперів, покупців, органів державної влади тощо.

5. Біржове страхування (хеджування) учасників біржової торгівлі від несприятливих для них коливань цін. Для цього на біржі використовуються спеціальні види угод і розробляється механізм їх укладання.

Біржа створює умови для того, щоб покупці і продавці товару за своїм бажанням могли виступати на біржових торгах у ролі клієнтів або

учасників. Інтереси клієнтів біржі представляють брокери, які виконують їхні заявки. Це підвищує довіру до біржі, залучає до участі в ній ринкових спекулянтів, підвищує кількість продавців, покупців і посередників.

6. Гарантування виконання угод досягається через біржові системи клірингу і розрахунків. З цією метою біржа використовує систему безготівкових розрахунків шляхом заліку взаємних вимог і зобов'язань учасників торгів, проведення грошових розрахунків клієнтів через банківські рахунки біржі, застосування штрафних санкцій.

7. Інформаційна діяльність, збір і реєстрація біржових цін з подальшим їх узагальненням і публікацією, надання клієнтам, іншим зацікавленим організаціям інформації про наявність товарів, публікація такої інформації в газетах, журналах, інформаційних агенціях — все це є надзвичайно важливою функцією біржі.

8. Сприяння реалізації товарів за оптимальними цінами відбувається на основі прямої зустрічі попиту й пропозиції, поставки товару (форвардний контракт) та процесу його виробництва (ф'ючерсний контракт).

2. Міжнародні товарні аукціони, ярмарки та виставки.

Аукціон - це продаж товарів окремими партіями або одиничними примірниками на публічному торзі у обладнаному відповідним чином місці в заздалегідь визначений час за вільними цінами, сформованими за принципом пропонування більшої ціни.

Основні завдання аукціону:

- *організація суворо регламентованого розпродажу продукції, сформованої у великі партії, однорідні за якістю та упаковкою;*
- *встановлення рівня мінімальних цін, визначення і виплата компенсації товаровиробникам у випадку вилучення їхньої продукції з аукціону з кон'юктурних міркувань.*

До основних аукціонних товарів належить: хутро (у сировині і після обробки), чай, тютюн, фрукти, риба, антикваріат, предмети старовини, художні вироби. Найважливіші аукціонні центри з продажу:

шерсті - Лондон, Ліверпуль, Сідней, Антверпен;

хутра - Санкт-Петербург, Лондон, Нью-Йорк, Монреаль;

чаю - Лондон, Амстердам, Калькутта, Коломбо;

тютюну - Амстердам, Нью-Йорк;

прянощів - Лондон, Амстердам;

антикварних і художніх виробів - Лондон, Амстердам.

У країнах СНД поширеними є аукціони з продажу хутра в Санкт-Петербурзі та килимових виробів у Ташкенті. Аукціонні товари, як правило, досить дорогі.

Періодичність проведення аукціонних торгів залежить від специфіки товару. Чай продають 1-2 рази на тиждень, хутро - кілька разів на рік. Аукціони можуть організовуватися як окремими торговими фірмами, так і кількома продавцями (тоді збільшується кількість товарів, які продаються, що підвищує попит).

Власник доставляє свій товар аукціонному підприємству. Фахівці оглядають товар, здійснюють необхідне сортування, підбирання, пакування. Така робота інколи продовжується кілька місяців. Посортовані товари розбивають на партії, які називаються *лотами*. Кожному лоту присвоюється номер, під яким він заноситься в каталог із вказанням сорту та кількості.

Час і місце аукціону повідомляється через пресу. Окрім того, постійним і потенційним покупцям розсилають брошури-проспекти, де вказано всі умови аукціону: час і місце огляду товарів, умови розрахунків, прийому та здавання товарів, порядок врегулювання суперечок, відомості про товари. Вказуються прізвища власника товарів і аукціоніста. За аукціоністом закріплюється заставне право на товари, що продаються.

Особливості аукціонної торгівлі

- *аукціонні товари мають чітко виражені індивідуальні особливості; обов'язковість попереднього огляду товарів, дегустацій тощо;*
- *виключається можливість заміни (обміну) після купівлі-продажу одних екземплярів іншими, оскільки за однорідних видів існує суттєва розбіжність в якісних індивідуальних параметрах;*
- *неприпустимість висування претензій після здійснення торгу щодо якості товарів, крім прихованих дефектів;*
- *територіально аукціони розміщуються якнайближче до ринків виробництва товарів;*

- *технологія проведення аукціонів залежить від виду товарів, які виставляються на торги.*

Міжнародні товарні аукціони мають такі організаційні форми проведення торгів:

- ✓ *Англійський аукціон.* Продавці до початку торгів подають свої заявки на продаж за початковою ціною. Вони зводяться в котирувальних бюлетнях, що роздаються учасникам торгу. У ході аукціону, якщо є конкуренція покупців, ціна послідовно підвищується «крок» за «кроком» (розмір кроку аукціону визначається до початку торгів), поки не залишається один покупець і продаж відбувається за найвищою ціною пропозиції.
- ✓ *Голландський аукціон.* Початкова ціна висока і ведучий торгів послідовно знижує її до першої згоди покупця, який і стає власником товарів.
- ✓ *Подвійний аукціон.* Він припускає наявність конкуренції між продавцями і покупцями. Подвійні аукціони поділяються на онкольний і беззупинний аукціон. Подвійні аукціони як форма організації торгівлі найбільш повно відповідають природі фондового ринку.

Після закінчення аукціону або під час його проведення покупець одержує контракт на куплений товар, який є обов'язковим для виконання. Оплата за контрактом, як правило, вноситься частинами. Першу частину в межах 30 - 35% вносять на момент укладання контракту, решта - після отримання товару або повідомлення про його відвантаження.

Необхідно зазначити, що аукціон не є власником продукції, а тільки місцем зустрічі контрагентів, які укладають індивідуальну угоду і здійснюють розрахунки за нею через аукціон з передачею певної частки платежів чи виторгу в його розпорядження

Ярмарки - це періодичні торги, що організуються в установленому місці, де зустрічаються покупець і продавець. Виникнення ярмарків відноситься до епохи раннього феодалізму. Великі ярмарки були у минулому центрами міжнародного товарообороту і відігравали важливу роль у торгівлі. Вони сприяли виникненню бірж і аукціонів.

Ярмарки поділяються на місцеві, національні та міжнародні. За характером виставлених експонатів розрізняють ярмарки універсальні та спеціалізовані.

Ярмарки виконують наступні завдання:

- ◆ *самостійне встановлення учасниками ярмарку прямих господарських зв'язків і укладення виготовлювачами, споживачами, посередницькими організаціями угод про постачання продукції;*
- ◆ *формування виготовлювачами планів виробництва продукції, керуючись попитом споживачів;*
- ◆ *прийняття узгоджених рішень щодо виробництва і постачання продукції між: виробниками, споживачами і посередницькими організаціями.*

До великих міжнародних ярмарків належать постійно діючі торгові ярмарки у Нью-Йорку, Монреалі, Чикаго, Франкфурті-на-Майні, Ганновері, Мілані, Палермо, Парижі, Ліоні, Бордо, Марселі, Токію, Осаці. У країнах Східної Європи виділяються ярмарки в Лейпцігу, Брно, Пловдиві, Белграді, Загребі.

Ярмарки, як правило, не публікують даних про укладені угоди, тому буває важко судити про їх значення у міжнародній торгівлі.

Виставка - це публічна демонстрація досягнень у певній галузі економіки, науки, культури. У деяких країнах, наприклад, в **Україні** функціонують постійно діючі виставки - це виставки досягнень народного господарства.

Ярмарки набувають все більшого значення у міжнародних економічних відносинах, будучи одним із дієвих засобів розширення міжнародної торгівлі, сприяння міжнародному науково-технічному обміну, налагодження взаємин між країнами.

Організаторами торгових ярмарків та виставок є торгові палати, асоціації та федерації торговців і промисловців, державні та муніципальні органи, а також приватні підприємства.

Організації, що займаються влаштуванням ярмарків і виставок, є юридичними особами, вони реєструються, відповідають за своїми зобов'язаннями у межах їх майна. Організації створюють ярмаркові комітети чи управління ярмарків, які займаються організацією ярмарків. Сюди входять такі заходи: розробка положень про ярмарок і права участі в ньому; будівництво та технічне облаштування павільйонів; організація роботи щодо залучення іноземних учасників; підготовка готелів, ресторанів і кафе; забезпечення через урядові органи імпорти квот і

валюти для учасників; вироблення правил митного огляду для ярмаркових вантажів тощо.

Питаннями регулювання діяльності ярмарків і виставок займаються Спілка міжнародних ярмарків, в якій беруть участь 50 країн, і Міжнародне бюро виставок, де поряд із багатьма іншими державами задіяна й Україна.

3. Механізми залучення кредитних ресурсів для реалізації міжнародних бізнес-проектів.

Відомо, що **міжнародний кредит** - це рух позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин, пов'язаний із наданням валютних і товарних ресурсів на умовах повернення, терміновості і сплати відсотків. Кредиторами та позичальниками виступають приватні підприємства, державні установи, уряди, міжнародні і регіональні валютно-кредитні та фінансові організації. Основою його розвитку стали вихід виробництва за національні межі, посилення інтернаціональності господарських зв'язків.

Міжнародний кредит пов'язаний із категоріями: прибуток, ціна, гроші, валютний курс, платіжний баланс тощо і всією сукупністю економічних законів ринку.

Міжнародний кредит бере участь у кругообороті капіталу на всіх його стадіях.

Ресурсами міжнародного кредиту є: тимчасово вивільнена у підприємств у процесі кругообороту частина капіталу у грошовій формі; грошові нагромадження держави та приватного сектора, мобілізовані банками. Кредит відрізняється від внутрішнього міждержавною міграцією й укрупненнями цих традиційних джерел завдяки їх залученню з багатьох країн.

Принципи кредиту.

Взаємозв'язок міжнародного кредиту з відтворенням проявляється у його принципах:

- 1) **повернення:** якщо отримані засоби не повертаються, то це безповоротня передача грошового капіталу, тобто фінансування;

- 2) *терміновість*, яка забезпечує повернення кредиту в установлені кредитною угодою терміни;
- 3) *платність*, що відображає дію вартості та спосіб здійснення диференційованих умов кредиту;
- 4) *забезпеченість*, яка проявляється у гарантіях його погашення;
- 5) *цільовий характер*, що передбачає визначення конкретних об'єктів позики.

Принципи виражають зв'язок кредиту з економічними законами ринку і використовуються для досягнення поточних і стратегічних завдань суб'єктів ринку та держави.

Функції кредиту.

Кредит виконує функції, які відображають специфіку руху позичкового капіталу у сфері міжнародних економічних відносин, а саме:

- перерозподіл позичкових капіталів між країнами для забезпечення потреб розширеного відтворення. Кредит сприяє вирівнюванню національного прибутку у середній прибуток і підвищенню його маси;
- економія витрат обігу у сфері міжнародних розрахунків шляхом заміни реальних грошей кредитними, розвитку та прискорення багатоготівкових платежів, заміни готівкового валютного обороту міжнародними кредитними операціями. На основі міжнародного кредиту виникли кредитні засоби міжнародних розрахунків - векселі, чеки, а також банківські перекази, депозитні сертифікати тощо;
- прискорення концентрації та централізації капіталу. Завдяки залученню іноземних кредитів прискорюється процес капіталізації додаткової вартості, розсуваються межі індивідуального нагромадження, капітали підприємців однієї країни збільшуються за рахунок приєднання до них капіталів інших країн. Значення функцій міжнародного кредиту нерівноцінне і змінюється в міру розвитку національного та світового господарства.

Форми кредиту

Форми міжнародного кредиту можна класифікувати за джерелами. Розрізняють **внутрішнє, іноземне та змішане кредитування і фінансування зовнішньої торгівлі**. Вони тісно взаємопов'язані й обслуговують усі стадії руху товару.

✓ **За призначенням виділяють:**

- **комерційні кредити**, безпосередньо пов'язані із зовнішньою торгівлею та послугами;
- **фінансові кредити**, ідо використовуються на будь-які інші цілі, капіталовкладення, будівництво інвестиційних об'єктів, придбання цінних паперів, погашення зовнішньої заборгованості, валютну інтервенцію;
- **«проміжкові» кредити**, призначені для обслуговування змішаних форм вивозу капіталів, товарів і послуг.

✓ **За видами** кредити діляться на товарні і валютні.

✓ **За валютою** позики розрізняють міжнародні кредити, що надаються у валюті країни-позичальника чи кредитора, у валюті третьої країни, а також у міжнародній обліковій валютній одиниці.

✓ **За термінами** кредити поділяються на:

- **короткострокові** - до 1 року;
- **середньострокові** - від 1 до 5 років;
- **довгострокові** - понад 5 років.

Короткостроковий забезпечується оборотним капіталом підприємців і використовується у зовнішній торгівлі, в міжнародному платіжному обороті, обслуговуючи неторгові, страхові та спекулятивні угоди. Довгостроковий міжнародний кредит призначений здебільшого для інвестицій в основні засоби виробництва, обслуговує до 85% експорту машин і комплексного обладнання, нові форми міжнародних економічних відносин.

З погляду забезпечення кредити можуть бути **бланкові і забезпечені**.

Забезпеченням є товари, товаророзпорядчі та інші документи, цінні папери, векселі, нерухомість і цінності. Застава товару здійснюється у трьох формах: тверда застава; застава товару в обороті; застава товару у переробці.

Кредитор переважно бере у заставу товари, які мають великі можливості реалізації і враховує кон'юнктуру товарного ринку. Інколи для забезпечення кредиту використовують частину офіційних золотих запасів, оцінених за середньоринковою ціною (Фінляндія в 1963 р., Італія, Уругвай, Португалія в середині: 1970-х років). Країни, що розвиваються, стали

ширше практикувати (особливо на початку 1980-х років) депонування золота під заставу отриманих іноземних кредитів для погашення своєї заборгованості.

Бланковий кредит надається під зобов'язання позичальника погасити його у певний строк. Зазвичай документом за цим кредитором служить вексель з одним підписом позичальника.

✓ За технікою надання розрізняють: **фінансові кредити; акцептні кредити у формі акцепту тратти; депозитні сертифікати; облігаційні позики; консорціальні кредити.**

✓ Залежно від того, хто виступає кредитором, кредити поділяються на:

- 1) приватні, надані фірмами, банками, іноді посередниками;
- 2) урядові;
- 3) змішані, у яких беруть участь приватне підприємство та держава;
- 4) міждержавні кредити міжнародних і регіональних валютно-кредитних і фінансових організацій.

Фірмовий комерційний кредит - позика, що надається фірмою, зазвичай експортером однієї країни імпортеру іншої країни у вигляді відстрочки платежу за продані товари; комерційний кредит у зовнішній торгівлі поєднується з розрахунками за торговими операціями.

Вексельний кредит - це такий кредит, що передбачає, що експортер, уклавши угоду про продаж, виставляє переказний вексель (тратту) на імпортера, який акцептує його, тобто дає згоду на оплату у вказаний на ньому термін.

Кредит за відкритим рахунком - це такий кредит, який надається шляхом угоди між експортером та імпортером, за яким постачальник записує на рахунок покупця вартість проданих і відвантажених товарів, а імпортер зобов'язується погасити кредит у встановлений термін. Кредит за відкритим рахунком практикується під час регулярних поставок товарів.

Різновидом фірмових кредитів є **авансовий платіж імпортера** (аванс покупця), який під час підписання контракту надається імпортером іноземному постачальникові у розмірі 10-15% від вартості замовлених машин, обладнання, суден.

Банківський кредит

Кредитування банками експорту та імпорту здійснюється у формі позик під заставу товарів, товарних документів, а також обліку тратт. Іноді банки надають великим фірмам-експортерам, з якими вони тісно пов'язані, бланковий кредит, тобто кредит без формального забезпечення.

У міжнародній торгівлі банківські кредити мають переваги над фірмовими.

Банки надають **експортні та фінансові** кредити.

Експортний кредит - це кредит, що надається банком країни-експортера банку країни-імпортера для кредитування поставок машин, обладнання та інших інвестиційних товарів. Банківські кредити видаються грошима, і позичальник зобов'язаний використовувати позику тільки для купівлі товарів у країни-кредитора.

Фінансовий кредит - це такий кредит, який дозволяє закуповувати товари на будь-якому ринку і, отже, на максимально вигідних умовах.

Великі банки надають **акцептний кредит** у формі акцепту тратти. Експортер договориється з імпортером, що платіж за товари буде здійснений через банк шляхом акцепту ним виставлених експортером тратт.

Певною формою кредитування експорту є **акцептно-рамбурсний кредит**. Він ґрунтується на поєднанні акцепту векселів експортера банком третьої країни і переказ (рамбурсування) суми векселя імпортером банкові-акцептанту.

Акцептно-рамбурсна кредитна ставка здійснюється поетапно і забезпечується такими операціями:

- доручення про акцепт тратти банком-акцептантом;
- угода про акцепт;
- виставлення безвідзивного акцептного акредитиву із зобов'язанням акцептувати тратту;
- відвантаження товарів;
- облік тратти та передача комерційних документів банкові;
- пересилання тратти для акцепту та комерційних документів;
- повернення акцептованої тратти;
- переоблік тратти;

- пересилання комерційних документів; передача комерційних документів імпортерів під забезпечення (гарантійна розписка);
- рамбурсування (переказ суми векселя і повернення забезпечення);
- повернення суми векселя банкові-акцептанту;
- пред'явлення тратти до оплати у вказаний термін.

Експортер домовляється з імпортером, що платіж за товар здійснюватиметься через банк шляхом акцепту тратти, виставленої експортером, якщо він не впевнений у платоспроможності імпортера чи зацікавлений у швидкому отриманні вирученої валюти за продані товари до терміну оплати векселя.

Проміжною формою між фірмовим і банківським кредитом у деяких країнах (наприклад, у Великобританії, ФРН, Нідерландах, Бельгії) є **брокерський кредит**. Як і комерційний кредит, він має відношення до товарних угод і водночас до банківського кредиту, оскільки брокери зазвичай позичають кошти у банків.

Банки виступають організаторами зовнішньоекономічної діяльності клієнтів, беручи участь у переговорах про торгово-промислове співробітництво, будучи центрами економічної інформації та звільняючи експортера від ризику і затрат.

В умовах спеціалізації й універсалізації банків великі кредитні установи надають і довгострокові міжнародні кредити, теоретично до 40 років, практично на 10-15 років. Цим займаються насамперед спеціальні кредитні інституції - державні та напівдержавні, що мобілізують капітал шляхом випуску власних цінних паперів.

Банки надають **довгострокові кредити** за компенсаційними угодами, що ґрунтуються на взаємних поставках товарів на певну вартість.

Такі кредити завжди є цільовими.

Довгострокові кредити і позики обслуговують головним чином розширене відтворення основного капіталу, експорт машин, обладнання, реалізацію промислових проектів.

Бувають такі **форми довгострокових міждержавних кредитів:**

1. Двосторонні державні кредити. Міждержавний довгостроковий кредит зародився під час *Першої* світової війни і розвинувся у післявоєнний період. Поставки воєнних та інших матеріалів під час *Другої* світової війни

відбувалися в основному на умовах «ленд-лізу» (в оренду) без кредитних зобов'язань.

2. Кредити міжнародних і регіональних валютно-кредитних і фінансових організацій.

3. Позики на пільгових умовах (технічна допомога, дари, субсидії).

Практикується також **змішаний вид міжнародного кредиту** (звичайні форми кредитування експорту поєднується з наданням допомоги). Новою формою кредитування країн, що розвиваються, є спільне фінансування кількома кредитними установами великих проектів. Ініціаторами спільного фінансування виступають міжнародні фінансові інституції.

Розрізняють **дві форми** спільного фінансування:

- **паралельне фінансування**, при якому проект ділиться на складові, що кредитуються різними кредиторами у межах встановленої для них квоти;
- **співфінансування**, при якому всі кредитори надають позики у ході виконання проекту.

Об'єднання приватних банків надають кредит за умови утримання країною-позичальником міжнародних фінансових інституцій: **МВФ, МБРР, ЄБРР** та ін. Основна мета подібного розподілу праці між державними та приватними банками — регулювання доступу позичальників на світовий ринок позичкових капіталів, з огляду на економічні та політичні чинники.

Однією з форм довгострокового приватного міжнародного кредиту є емісія цінних паперів.

Позики у формі вільного випуску облігацій на міжнародних ринках позичкових капіталів здійснюються за принципом єдності місця (у **Нью-Йорку, Лондоні** чи інших фінансових центрах), валюти та біржового котирування (французька позика на англійському ринку капіталів випускалась у фунтах стерлінгів і отримувалася англійськими інвесторами на основі лондонського котирування).

Облігаційні позики - важливий кредитний механізм, з допомогою якого акумулюються та спрямовуються в інші країни як позичковий капітал, так і нагромадження фізичних осіб, корпорацій і держави.

Певну форму міжнародного кредитування становить **проектне фінансування**. Виділяються такі етапи інвестиційного циклу:

- 1) пошук об'єктів вкладень;
- 2) оцінка рентабельності проекту та проектного ризику;
- 3) розробка схеми кредитування і пакету забезпечення;
- 4) укладання взаємопов'язаних угод із учасниками фінансування;
- 5) виконання виробничої, комерційної та фінансової програми, супроводження проекту до погашення кредитів;
- 6) оцінка фінансових результатів проекту та їх співставлення із запланованими показниками.

У світовій практиці основні принципи проектного фінансування зводяться до такого:

1) оцінюючи проект, банк виходить із песимістичного прогнозу. При визначенні запасу міцності проекту (відношення чистих надходжень до суми заборгованості за кредитом, у т. ч. проценти) у розрахунки закладається найменш сприятливий варіант розвитку подій;

2) до підписання кредитної угоди детально аналізується динаміка попиту та цін на продукцію, для виробництва якої береться кредит, з метою визначення тренду на період експлуатації кредитованого об'єкта. Вивчається динаміка цін на компоненти, необхідні для реалізації проекту, проводиться порівняльний аналіз трьох варіантів - проекту спонсора, песимістичного сценарію банку і базового варіанта, підготовленого незалежними експертами;

3) Загальноприйнятий принцип обмеженої відповідальності клієнта, який означає, що банк може претендувати на погашення кредиту тільки за рахунок доходів від реалізації цього проекту.

Принцип починає діяти після технічного випробовування, передбаченого кредитною угодою банку з клієнтом і підтверджуючого, що продуктивність досягла визначеної проектної потужності (як правило, 75%);

4) додатковим забезпеченням погашення кредитів служать такі гарантії спонсорів проекту:

- а) **платіжна гарантія** - безумовне зобов'язання при настанні гарантійного випадку перерахувати банкові певну суму;
- б) **гарантія завершення проекту** включає зобов'язання спонсорів не відмовлятися від здійснення проекту;

- в) **гарантія забезпечення** постачання всім необхідним фірмою, що займається реалізацією проекту;
 - г) **додаткова гарантія** у формі депозиту спонсора чи фірми, що реалізує проект, у банку-кредиторі. Гарантії спонсора чи його банку страхують ту частину кредиту, яка надається у період розробки та будівництва до нормального функціонування об'єкта;
- 5) банки приймають ризик**, що виникає під час експлуатації кредитованого об'єкта. Кредитор компенсує підвищений ризик збільшенням розміру банківської маржі;
- 6) фінансовий монтаж** операції при проектному фінансуванні передбачає різні умови надання кредитів, у т. ч. процентні ставки у межах відповідних часток;
- 7) оцінюючи кредитований об'єкт**, банк аналізує відношення загальної суми очікуваних чистих надходжень (за винятком витрат) до загальної суми основного боргу та відсотків за кредитом. Коефіцієнт покриття боргу має бути не меншим 1,3 (іноді 1,8);
- 8) погашення кредиту** здійснюється послідовно. Його графік пов'язаний із експлуатаційним циклом таким чином, що повернення кредиту починається після досягнення певного рівня продуктивності. При цьому темпи погашення пов'язані зі зростанням виробництва, стабілізацією його рівнів та спаду.